

Zpravodaj

1 2016

KONČÍCÍ VÝSTAVA

Ztracené obrazy: Eugeen Van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa

Do 10. dubna 2016 probíhala v Galerii Roberta Guttmana v ulici U Staré školy 3 výstava Židovského muzea v Praze věnovaná fenoménu uprchlíků ze střední a východní Evropy do Ameriky na konci 19. a počátku 20. století. Jedním z hlavních center této emigrace se stal antverpský přístav a belgická lodní společnost Red Star Line, které se za pomoci sítě východoevropských agentů a výhodnými cenami podařilo do roku 1934 přepravit do Ameriky kolem dvou milionů čtyři sta tisíc východoevropských emigrantů. Mezi nimi byly také statisíce Židů z východní Evropy, Ukrajiny a Ruska, kteří prchali před bídou, útlakem a pronásledováním.

PŘIPRAVOVANÁ VÝSTAVA

Od 11. května bude Galerie Roberta Guttmanna patřit výstavě *Trosečníky v Šanghaji: Ghetto Hongkew očima uprchlíků a objektivem Arthura Rothsteina*. Vstup do ghetta ve čtvrti Hongkew, ubikace v ulici Chaoufoong, žena odnášející příděl jídla z distribuční centrály UNRRA, děti bez státní příslušnosti narozené v Číně v rodinách židovských uprchlíků, pouliční šachová partie, improvizovaná kuchyně pod širým nebem na jednom z vnitřních dvorků, polévka s macesovými knedlíčky připravovaná v tradičním čínském kotlíku, vývěska s oznámením o vystěhování, třídění pošty, skupina lidí pročítajících čerstvě vyvěšené seznamy přeživších z koncentračních táborů v Evropě... Toto jsou situace, které zachytil na svých snímcích v dubnu 1946 americký dokumentarista Arthur Rothstein (1915-1985).

Fotoreportáž ze Šanghaje, která se díky pozdějším publikacím stala slavnou, vznikla v době, kdy Rothstein začal po svém propuštění z armády pracovat v Číně jako hlavní fotograf UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration). Jeho hlavním úkolem bylo dokumentovat činnost této mezinárodní organizace, jež v tomto období spočívala především v distribuci potravinové pomoci a organizaci repatriace židovských uprchlíků zpět do západního světa.

Na dokumentárních snímcích z chudinské čtvrti Hongkew, na jejímž území o rozloze zhruba 2,5 km² se mezi 18. únorem 1943 a 14. srpnem respektive 3. zářím 1945 nacházelo japonskými okupačními úřady zřízené ghetto,

tzv. *designated area* pro evropské přistěhovalce židovského původu, kteří nebyli v Šanghaji déle než od roku 1937, zachytil Rothstein atmosféru těsně poválečné situace. Tou dobou byla na místě ještě značná část židovských uprchlíků z Evropy, jichž sem postupně mezi lety 1938-1942 různými cestami doputovalo na 20 000.

Výstava *Trosečníky v Šanghaji: Ghetto Hongkew očima uprchlíků a objektivem Arthura Rothsteina* si klade za cíl na pozadí Rothsteinovy fotoreportáže přiblížit osud československých občanů, kteří tvořili v Šanghaji sice nepočetnou, ale zdaleka nikoli bezvýznamnou skupinu (na základě různých seznamů z let 1942-1946 lze odhadovat, že československou obec v Šanghaji tvořilo zhruba 300-400 osob, z nichž asi tři čtvrtiny byli Židé).

Vstup do tábora Hongkew

Arthur Rothstein

Osvětinské album vystaveno v Moskvě

Od 3. února do 3. dubna 2016 mohli návštěvníci moskevské galerie Lumiere Brothers Center for Photography zhlédnout výstavu fotografií *Osvětinské album*.

Výstava prezentuje všech téměř 200 fotografií z tzv. Osvětinského alba (resp. jeho kopie), unikátního dokumentu z roku 1944, zachycujícího systematickou likvidaci evropských Židů. Výstava původně vznikla ve spolupráci Židovského muzea v Praze a Galerie Hlavního města Prahy a v Praze byla prezentována v Domě fotografie od května do září 2015.

Vernisáž moskevské výstavy proběhla 2. února 2016 za účasti kurátora ŽMP Martina Jelínka. Převoz výstavy do Moskvy a zpět zajistilo České centrum v Moskvě, konání akce podpořilo také Velvyslanectví Státu Izrael v Moskvě.

Článek o výstavě v moskevském vydání deníku Metro

KULTURNÍ AKCE A PŘEDNÁŠKY ŽMP

Ve čtvrtek 14. ledna se v prostorách Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP konalo zahájení výstavy fotografií *Starobylá židovská komunita v Jemenu*. Autor fotografií, izraelský fotograf Naftali Hilger, podnikl v letech 1987 - 2008 sedm cest do Jemenu, aby se seznámil s životem tamní židovské komunity a pečlivě jej zdokumentoval. Vernisáž uvedl přednáškou sám autor a návštěvníci se v ní dozvěděli mnoho zajímavostí z historie i současnosti židovské komunity v Jemenu i o osudech aktérů jednotlivých fotografií, z nichž většina Jemen během posledních let opustila. V představování zajímavých židovských komunit pokračuje OVK v březnu a dubnu svou další výstavou fotografií *Lid z Judy aneb Židé na rovníku*, která se věnuje Židům z Ugandy.

Fotografie z výstavy *Starobylá židovská komunita v Jemenu*

Fotografie z výstavy *Starobylá židovská komunita v Jemenu*

V Maiselově synagoze proběhly v lednu dva výjimečné koncerty. První z nich, *Salamone Rossi Hebreo e il suo tempo*, byl zaměřen na dílo italského

židovského barokního skladatele Salomone Rossiho. V provedení souboru For Several Friends, který je tvořen hudebníky dnes již světoznámého barokního orchestru Collegium 1704, byl tento koncert opravdovou hudební lahůdkou. Další lednový koncert přinesl spojení židovské turecké hudby a jazzu v podání dvou izraelských hudebníků, perkusionisty a hráče na al-úd Yinona Muallema a klavíristy Guye Mintuse.

Soubor For Several Friends

Pozvánka do kina

Mimesis Film, Velvyslanectví Státu Izrael v ČR, Židovské muzeum v Praze a Federace židovských obcí v České republice Vás srdečně zvou na premiéru filmu

NA SEVER

18. dubna 2016 | 18.00 | Kino Světozor v Praze

Za účasti velvyslance Státu Izrael v ČR, J.E. Garyho Korena a velvyslance Dánského království v ČR, J.E. Christiana Hoppeho

Po projekci bude následovat diskuse s tvůrci filmu.

Skupina českých teenagerů odjíždí na Sever. Bez rodičů, učitelů, dospělých, mají jen sebe navzájem. Začíná jejich největší životní dobrodružství. Stráví spolu čtyři roky v Dánsku, v oáze uprostřed běsnící světové války. Po 70 letech se rozhodli vyprávět svůj příběh. Příběh o dospívání v cizí zemi, která se nebála otevřít se utečencům.

Scénář: Judita Matyášová, Natasha Dudinski

Režie: Natasha Dudinski

Produkce: Jan Macola, Mimesis Film

České a anglické titulky | 89 min.

NA SEVER

NOVÉ PUBLIKACE

Likvidace židovských organizací na českém pohraničním území připojeném v říjnu 1938 k nacistickému Německu

ed. Markéta Lhotová, Severočeské muzeum v Liberci ve spolupráci se Židovským muzeem v Praze, Liberec 2015, 211 stran, ISBN 978-80-87266-19-9

Publikace vznikla jako závěrečná práce stejnojmenného projektu, který byl financován Grantovou agenturou České republiky (registrační číslo P410/10/2399, příjemcem poskytnutých finančních prostředků bylo Severočeské muzeum v Liberci, řešitelka M. Lhotová, spolupříjemcem Židovské muzeum v Praze, spoluřešitelka V. Hamáčková). Výzkum realizovaný v letech 2010 – 2014 se týkal likvidace židovských obcí a spolků sledované oblasti prostřednictvím libereckého úřadu Komisaře pro zastavení činnosti organizací, spolků a fondů (Stillhaltekommissar für Organisationen, Vereine und Fonds, Reichenberg (STIKO) a s ním spojené společnosti Fond výstavby – správa majetku s. r. o. Vídeň, pobočka Liberec (Aufbaufonds Vermögensverwaltungs-Gesellschaft m. b. H. Wien, Zweigstelle Reichenberg, zkráceně Aufbaufonds).

Text publikace shrnuje výsledky výzkumu, jehož hlavní součástí bylo shromáždění a zhodnocení údajů, které poskytují ke sledovanému tématu materiály fondu Stiko Reichenberg v Rakouském státním archivu ve Vídni. Práce současně seznamuje s charakterem a strukturou tohoto archivního fondu, což usnadní studium dalším badatelům. Doplňující informace byly čerpány i z materiálů zachovaných v archivech ČR.

Cílem projektu bylo zodpovězení otázek spojených s fungováním libereckého úřadu STIKO a navazujících institucí ve snaze postihnout strukturu a činnost těchto úřadů a jejich roli při likvidaci židovských obcí a spolků. Hlavní pozornost se ovšem zaměřila na vlastní proces likvidace jednotlivých organizací. Pro zpracování shromážděných dat byla vytvořena databáze. Součástí publikace je rozsáhlá příloha obsahující výtah z této databáze. Příloha je uspořádána podle správních oblastí okupovaného pohraničí, v nich pak abecedně podle názvů lokalit, které byly v roce 1938 sídlem židovských obcí.

Textovou část publikace uzavírá německé a anglické resumé. Práce obsahuje seznam použitých pramenů a literatury a místní rejstřík, fotografická příloha představuje ukázky některých archivních dokumentů.

Židé - dějiny - paměť

Prvními třemi svazky byla zahájena nová knižní řada Židé – dějiny – paměť, kterou ŽMP ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR vydává v Nakladatelství Lidové noviny. Klade za cíl zpřístupnit odborníkům i široké veřejnosti současné bádání o moderních židovských dějinách a kultuře v českých zemích a ve střední Evropě v období od 18. století do současnosti. Reaguje tak na nedostatek publikovaných kvalitních prací v češtině a chce podnítit a metodicky inspirovat další výzkum o Židech v českých zemích.

Kniha Michaela L. Millera Moravští Židé v době emancipace je první zásadní studií spojující kulturní, sociální a politické dějiny Židů na Moravě v době od počátku emancipace do druhé poloviny 19. století. Překlad anglického originálu umožnila podpora Rothschild Foundation Europe. Jako druhá vyšla kniha Michala Frankla a Miloslava Szabó Budování státu bez antisemitismu? Násilí,

diskurz loajality a vznik Československa, jež komparativně přibližuje český a slovenský antisemitismus na konci první světové války a v prvních okamžicích meziválečného Československa. Studie, jež je výstupem projektu P410/11/2146 podpořeného Grantovou agenturou ČR, kromě jiného přibližuje roli protižidovského násilí, analyzuje funkci antisemitismu v době „budování“ národního státu. Praha rozdělená i sdílená. Česko-židovsko-německé vztahy v hlavním městě ČSR (1918-1938) německé autorky Ines Koeltzsch přináší nový pohled na Prahu jako „město tří národů“ a na příkladu úřední statistiky, komunální politiky, intelektuální veřejnosti a populární kultury zkoumá, jak Pražané vytvářeli, vyjednávali i překračovali vlastní skupinové představy i obrazy jiných. Překlad knihy byl možný díky podpoře Česko-německého fondu budoucnosti.

Prezentace knižní řady za účasti autorů se bude konat 2. května v auditoriu ŽMP v Maiselově synagoze.

ZPRÁVY Z MUZEA

Židovské muzeum v Praze a Terezínská iniciativa uctily památku českých a moravských Židů z terezínského rodinného tábora zavražděných v březnu 1944

V noci z 8. na 9. března 1944 bylo v plynových komorách Osvětimi-Birkenau zavražděno 3792 českých a moravských Židů. Tehdy došlo k největší jednorázové vraždě československých občanů za druhé světové války.

Připomínka byla zahájena ranní tryznou pořádanou Terezínskou iniciativou v Památníku českých a moravských obětí šoa v Pinkasově synagoze 8. března. Po celý den pak byla Pinkasova synagoga zdarma otevřena veřejnosti, konala se také komentovaná prohlídka.

Součástí připomínky byla rovněž premiéra filmu *Bojovníci od Sokolova* režiséra a scénáristy Olivera Maliny Morgensterna o československé jednotce v SSSR za 2. světové války. Den nato, ve středu 9. března 2016 se v Maiselově synagoze konala další z pravidelných diskuzí cyklu *Naše 20. století*, ve které vystoupila pamětnice Miluška Havlůjová.

Ředitel ŽMP Leo Pavlát

Vrchní zemský rabín Karol Sidon

Návštěvnost muzea stoupá

Počátkem roku 2016 vydalo Národní informační středisko pro kulturu (NIPOS) publikaci s názvem Muzea ČR v letech 2012 – 2014 ve světle statistiky.

Židovské muzeum v Praze z vyhodnocení statistických výsledků domácích muzeí a galerií vychází jako jedno z nejnavštěvovanějších českých muzeí s respektem v zahraničí, vyčnívající podílem zahraničních návštěvníků, objemem pracovní kapacity i rozsahem činnosti. Svou významnou a rozsáhlou knihovnou, přístupnou veřejnosti, je srovnatelné s velkými knihovnami státních muzeí, které se jako vyčleněná jednotka v muzeích a galeriích vyskytují jen výjimečně.

Více informací naleznete na stránkách Centra informací a statistik kultury: <http://www.nipos-mk.cz/?cat=102>

Fragment vzácného pohřešovaného rukopisu se vrátil do Židovského muzea v Praze

Opatření izraelské policie, Policie České republiky a Interpolu vedlo v lednu 2016 k úspěšnému dokončení procesu repatriace fragmentu vzácného hebrejsky psaného rukopisu – pinkasu Židovské náboženské obce v Kyjově z let 1654-1854, zcizeného z Archivu Židovského muzea v Praze 30. ledna 2007. Díky spolupráci s velvyslanectvím České republiky v Izraeli se archiválie vrátila do České republiky 22. ledna 2016, kdy ji řediteli Židovského muzea v Praze Leo Pavlátovi osobně předal velvyslanec České republiky v Izraeli Brig. gen. Ing. Bc. Ivo Schwarz.

Nahrávání rozhovorů s pamětníky šoa

Orálně historická sbírka ŽMP se v prvních třech měsících roku 2016 rozrostla o dvanáct svědectví. Zároveň jsme díky spolupráci s publicistou a spisovatelem Adamem Drdou získali dalších sedmáct rozhovorů s pamětníky z bývalého Československa, které byly nahrány koncem loňského roku v Izraeli. Spolu s nahrávkami nám Adam Drda poskytl i unikátní materiál v podobě fotografií a dokumentů z rodinných archivů navštívených pamětníků.

O sbírce Rozhovory s pamětníky více zde: <http://www.jewishmuseum.cz/sbirky-a-vyzkum/sbirky-a-fondy/sbirka-rozhovory-s-pametniky/>

Ledová Praha

Na konci ledna se Židovské muzeum v Praze zúčastnilo pravidelné akce Ledová Praha. Tato dobročinná akce dává dětem příležitost seznámit se s historií i současností hlavního města Prahy, s pamětihodnostmi a zajímavostmi, které často znají jen z vyprávění a obrázků. Letošní již 16. ročník se konal ve dnech 29. – 31. ledna a pro děti byl vstup zdarma.

Více na www.ledovapraha.cz

Slavnostní koncert ve Španělské synagoze

Při příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti uspořádalo Židovské muzeum v Praze 27. ledna 2016 ve spolupráci s Židovskou obcí v Praze a Nadačním fondem obětí holocaustu již tradiční slavnostní koncert. Úvodní slovo pronesli Jan Munk – předseda Židovské obce v Praze a Leo Pavlát – ředitel Židovského muzea v Praze. Na koncertě zazněly skladby Dmitrije Šostakoviče, Felixe Mendelssohna-Bartholdyho a Sylvie Bodorové v podání Ivana Kusnjera (baryton) a Komorního orchestru Quattro pod vedením dirigenta Marka Štilce.

Slavnostní koncert ve Španělské synagoze

Gloria Musaealis

Židovské muzeum v Praze se letos účastní soutěže Gloria Musaealis v kategorii Počin roku s projektem revitalizace Maiselovy synagogy. Hlavními kategoriemi soutěže jsou Muzejní výstava roku, Muzejní publikace roku a Muzejní počin roku. Zvláštní kategorií je Cena Českého výboru ICOM. Součástí akce je také soutěž Muzeum roku vycházející z hodnocení návštěvníků muzeí a galerií.

Výsledky soutěže jsou každoročně zveřejňovány při příležitosti Mezinárodního dne muzeí (18. květen).

Více informací:

<http://www.cz-museums.cz/gloria-musaealis/prihlasene-projekty/muzejni-pocin-roku>

Pokračování úspěšné spolupráce s Nadačním fondem obětem holocaustu
Židovské muzeum v Praze pokračuje v dlouhodobé spolupráci s Nadačním fondem obětem holocaustu. Na rok 2016 bylo schváleno celkem sedm různých grantových záměrů v programech Připomínka, Obnova a Budoucnost.

Více o fondu najdete zde: <http://www.fondholocaust.cz/cs>

EHRI Document blog

V rámci mezinárodního projektu EHRI (Evropská infrastruktura pro výzkum holocaustu; www.ehri-project.eu) byl nově vytvořen online Document blog. Řada odborných institucí zde postupně představuje příklady archivních dokumentů, které jsou reprezentovány v jejich sbírkách. Blog je určen laické i odborné veřejnosti - všem, kteří se zajímají o problematiku holocaustu. Kromě poskytování základních informací se zaměřuje i na experimentování na poli vizualizace dat a informací, jako jsou například místa či termíny související s prezentovanými dokumenty. První příspěvky a podrobnější informace naleznete na: www.blog.ehri-project.eu

Memorandum o spolupráci napomůže zajištění bezpečnosti židovských organizací v ČR

V úterý 5. dubna 2016 bylo na půdě Ministerstva vnitra ČR podepsáno Memorandum o spolupráci při zajišťování bezpečnosti židovských institucí jakožto měkkých cílů mezi Ministerstvem vnitra ČR, Policejním prezidiem ČR, Magistrátem hlavního města Prahy, Federací židovských obcí v ČR, Židovským muzeem v Praze a centrem Chabad.

Měkké cíle lze definovat jako místa s vysokou koncentrací civilního obyvatelstva (školy, nemocnice, obchodní centra, kulturní centra a sportovní areály, dopravní uzly, hromadné dopravní prostředky, památky apod.), které se kvůli absenci dostatečného zabezpečení mohou stát cílem teroristického útoku.

Memorandum iniciovalo Ministerstvo vnitra ČR v reakci na zhoršující se bezpečnostní situaci ve světě. Podpisem memoranda vznikla v rámci FŽO pozice koordinátora bezpečnosti židovských objektů, který bude vůči státní správě jednotně zastupovat signatářské židovské subjekty. Současně bude při Ministerstvu vnitra ČR vytvořeno Koordinační centrum pro měkké cíle jako

platforma pro operativní i strategickou koordinaci a spolupráci signatářských organizací. Tuto pracovní skupinu povede odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Kromě koordinátora bezpečnosti židovských objektů se do skupiny zapojí zástupci bezpečnostních složek, zástupci Magistrátu hlavního města Prahy případně další osoby přizvané v závislosti na projednávaném tématu.

Uzavření memoranda je dle vyjádření ministerstva v evropském měřítku unikátní a mělo by se stát pilotním projektem v oblasti ochrany dalších měkkých cílů v zemi.

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

Dne 25. února navštívil muzeum místopředseda Knesetu Státu Izrael pan Joel Chason.

Dne 11. března 2016 navštívila muzeum patronka Společnosti přátel ŽMP paní Ivana Dubá.

Vydává Židovské muzeum v Praze, U Staré školy 1, 110 01 Praha 1

www.jewishmuseum.cz

IČO 60459263

Bankovní spojení: Commerzbank, AG, Jugoslávská 1, 120 21 Praha 2

Účet pro vnitrostátní platby v Kč: 10426398/6200

Účet pro platby v EUR: 1042639, IBAN: CZ60 6200 0000 0000 1042 6398

Účet pro platby v USD: 1042639, IBAN: CZ22 6200 0001 0700 1042 6398 SWIFT CODE:
COBACZPXXXX Pro poskytování darů uvádějte variabilní symbol 1382002 MK ČR E16832

Redakce: Kateřina Honskusová, Jiří Tejkal

Fotografie: ŽMP